

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Şenol ARSLANTAŞ

İSTANBUL – 2023

ÖZ
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ
MURAT BARIŞ*

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Türkiye'de merkez sağ bir siyasi partidir. 2001 yılında Recep Tayyip Erdoğan ve diğer bazı siyasetçiler tarafından kurulmuştur. AK Parti, Türkiye'de önemli bir siyasi güç haline gelmiş ve 2002 yılında yapılan genel seçimlerde iktidara gelmiştir. O zamandan beri, bir dizi genel seçim ve yerel seçimlerde başarılı olmuş ve Türkiye'nin siyasi sahnesinde önemli bir rol oynamıştır. AK Parti'nin politikası, muhafazakâr demokrasi, liberal ekonomi ve İslami değerlerin uyumlu bir sentezi olarak tanımlanabilir. İktidara geldiği dönemde ve sonrasında ekonomik reformlar ve demokratikleşme çabalarıyla dikkat çekmeye devam etmekte olup, Türkiye'nin siyasi manzarasında güçlü bir şekilde yer almayı sürdürmektedir. Bu çalışmada Adalet ve Kalkınma Partisi'nin ortaya çıkış nedenlerini, ideolojisini, liderlik yapısını, parti örgütünü, seçmen kitlesini ve seçim performansını inceleyeceğiz.

Kelimeler: İdeoloji, Seçmen, Reform, Ekonomi, Lider

ABSTRACT
JUSTICE AND DEVELOPMENT PARTY
MURAT BARIS

The Justice and Development Party (AKP) is a center-right political party in Turkey. It was founded in 2001 by Recep Tayyip Erdogan and some other politicians. The AK Party has become an important political force in Turkey and came to power in the general elections held in 2002. Since then, it has been successful in a number of general and local elections, and has played an important role in Turkey's political scene. The AK Party's policy can be described as a harmonious synthesis of conservative democracy, liberal economics and Islamic values. He continues to attract attention with his economic reforms and democratization efforts during and after his time in power, and continues to have a strong presence in Turkey's political landscape. In this study, we will examine the reasons for the emergence of the Justice and Development Party, its ideology, leadership structure, party organization, electoral base and electoral performance.

Keywords: Ideology, Voter, Reform, Economy, Leader

* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencisi

1.ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Türkiye'de 2001 yılında kurulmuş olan bir siyasi partidir. AKP, merkez sağ bir siyasi ideolojiye sahiptir ve Müslüman demokrat bir parti olarak tanımlanır. Parti, Türkiye'deki politik sahnede etkili olmuş ve uzun süre iktidarda kalmıştır.

AKP'nin kurucusu ve uzun süreli lideri olan Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin 12. Cumhurbaşkanı olarak görev yapmaktadır. Parti, iktidara geldiği 2002 yılından itibaren Türkiye'de önemli siyasi ve ekonomik değişimlere imza atmıştır.

AKP'nin politika hedefleri arasında demokratikleşme, ekonomik kalkınma, AB üyeliği, sosyal adalet, kültürel ve dini özgürlüklerin genişletilmesi gibi konular yer almaktadır. Parti, İslami değerleri vurgulayan bir politika izlemiş ve toplumun muhafazakâr kesimlerinden geniş bir destek almıştır.

Ancak, AKP iktidarı döneminde bazı tartışmalı konular da ortaya çıkmıştır. Eleştirmenler, partiye yönelik otoriter eğilimlerin arttığını, basın özgürlüğünün kısıtlandığını, hukukun üstünlüğünün zedelendiğini ve demokratik değerlerin gerilediğini savunmaktadır.

Son yıllarda AKP'nin popülaritesinde düşüş yaşanmış ve siyasi sahnede diğer partilerin yükselişiyle karşı karşıya kalmıştır. Ancak, AKP hala Türkiye'deki en büyük siyasi partilerden biri olarak güçlü bir temsil hâlâ sürdürmektedir.

2.ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'NİN ORYATA ÇIKIŞ NEDENLERİ

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Türkiye'de 2001 yılında kurulmuş olan bir siyasi partidir. AK Parti'nin ortaya çıkış nedenleri çeşitli faktörlerden etkilenmiştir. İşte AK Parti'nin ortaya çıkışını etkileyen bazı ana nedenler:

2.1.Refah Partisi'nin Kapatılması: AK Parti'nin kökenleri, 1990'lı yıllarda faaliyet gösteren Refah Partisi'ne dayanır. Refah Partisi, 1997 yılında Türkiye

Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır. Bu olay, dindar kesimlerde büyük bir hayal kırıklığına ve siyasi bir boşluğa neden olmuştur.

2.2.Siyasi İstikrarsızlık ve Krizler: 1990'lı yıllar Türkiye için politik istikrarsızlık dönemi idi. Sık sık hükümet değişiklikleri, ekonomik krizler, büyük siyasi gerginlikler ve toplumsal çatışmalar yaşandı. Bu durum, halk arasında siyasi istikrar ve güven eksikliği hissi yaratmıştır.

2.3.Ekonomik Krizler ve İstikrarsızlık: 1990'lı yıllarda Türkiye, bir dizi ekonomik krizle karşı karşıya kaldı. Yüksek enflasyon, yüksek işsizlik oranları, düşük ekonomik büyüme ve finansal istikrarsızlık gibi sorunlar ülke genelinde ekonomik sıkıntıların yaşanmasına yol açmıştır.

2.4.İslami Kimlik ve İnanç Temelli Siyaset Talebi: Türkiye'nin büyük bir bölümünde halkın çoğunluğu Müslüman'dır ve dindar kesimler uzun bir süre boyunca siyasi temsil konusunda eksiklik hissetmiştir. İslami kimlik ve değerlere dayalı siyasi bir talep vardı ve bu talebin karşılanması için AK Parti gibi bir partiye ihtiyaç duyuldu.

2.5.Demokratikleşme ve AB Süreci: AK Parti'nin kuruluşu, Türkiye'nin demokratikleşme süreciyle de ilişkilidir. 1999 yılında Abdullah Gül liderliğindeki Refah Partisi'nin devamı niteliğindeki Fazilet Partisi'nin kapatılmasından sonra siyasi bir boşluk ortaya çıkmıştır. Bu süreçte Türkiye, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecini hızlandırmak ve demokratik reformları gerçekleştirmek için çaba harcamaya başlamıştır.

Bu faktörler, AK Parti'nin kurulmasını ve siyasi sahnede etkili olmasını sağlamıştır. Parti, halk arasında geniş bir destek kazanarak 2002 genel seçimlerinde iktidara geldi ve o zamandan beri Türkiye'nin siyasi sahnesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, AK Parti'nin ortaya çıkışı ve siyasi etkisi hakkında farklı görüşler bulunabilir ve bu nedenlerin her biri üzerinde daha detaylı tartışmalar yapılmıştır.

3.ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'NİN İDEOLOJİSİ

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK Parti) ideolojisi, parti kurucularının ifade ettiği ve parti programında belirtilen değerler ve prensipler etrafında şekillenmiştir. AK Parti'nin ideolojisi aşağıdaki ana unsurları içermektedir:

3.1.Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü: AK Parti, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü temel bir ilke olarak benimsemektedir. Demokratik değerlere saygı duyan, katılımcı ve şeffaf bir siyasi süreç savunmaktadır. Hukukun üstünlüğü ilkesine bağlılık, adil bir yargı sistemi ve yasaların eşitlik ilkesine dayanması AK Parti'nin önemli bir prensibidir.

3.2.Adalet ve Sosyal Hizmetler: Adalet ve sosyal hizmetler AK Parti'nin öncelikli amaçlarından biridir. Parti, toplumsal adaletin sağlanması, yoksulluğun azaltılması, refahın artırılması ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi için çaba harcamaktadır. Bu kapsamda, eşitlikçi politikalar, gelir dağılımının adaletli bir şekilde düzenlenmesi ve sosyal güvenlik ağının güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

3.3.Ekonomik Kalkınma ve Serbest Piyasa: AK Parti, ekonomik kalkınma ve serbest piyasa ilkelerini benimsemektedir. Ekonomik büyüme, istihdamın artırılması, yatırımların teşvik edilmesi ve rekabetçi bir piyasa yapısının oluşturulması AK Parti'nin öncelikli hedefleri arasındadır. Ancak parti, ekonomik kalkınmanın sadece maddi refahı değil, toplumsal refahı ve kalkınmayı da kapsamı gerektiğine inanmaktadır.

3.4.Milli ve Manevi Değerlere Saygı: AK Parti, Türkiye'nin milli ve manevi değerlerine saygı duymayı önemsemektedir. Türk kültürüne, tarihine, diline ve dinine olan bağlılığı vurgulamaktadır. Ancak parti, laiklik ilkesini de koruyarak, dinin devlet işlerine karışmamasını savunmaktadır.

3.5.Dış Politika: AK Parti'nin dış politika anlayışı, aktif ve dengeli bir dış politika yürütme amacını taşımaktadır. İyi komşuluk ilişkileri, barışçıl çözümler, uluslararası iş birliği ve Türkiye'nin etkin bir aktör olarak uluslararası platformlarda yer alması hedeflenmektedir.

Bu unsurlar, AK Parti'nin ideolojik temellerini oluşturan başlıca prensiplerdir. Ancak, parti politikaları zaman içinde değişebilir ve parti üyeleri arasında farklı yorumlamalar olabilir.

4.ADALET VE KALKINMA PARTİSİ HANGİ TOPLUMSAL GRUPLARDAN/SINIFLARDAN DESTEK BULMAKTADIR

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Türkiye'de geniş bir toplumsal tabana sahip olan ve farklı kesimlerden destek alan bir siyasi partidir. AK Parti'nin destek aldığı temel toplumsal kesimler şunlardır:

4.1.Muhafazakâr-İslami Kesim: AK Parti, muhafazakâr ve İslami değerlere sahip olan kesimlerden önemli bir destek almaktadır. Bu kesim, parti içerisindeki İslami kimlik ve değerleri benimseyenlerden oluşur.

4.2.Kırsal ve Kentsel Yoksul Kesimler: AK Parti, özellikle kırsal kesimdeki yoksul ve düşük gelirli ailelerin desteğini kazanmıştır. Parti, bu kesime yönelik sosyal yardım programları, kırsal kalkınma projeleri ve istihdam politikalarıyla destek sağlamayı hedeflemiştir. Benzer şekilde, kentsel yoksul kesimlerden de destek almaktadır.

4.3.Orta Sınıf: AK Parti, orta sınıfın büyük bir kısmının da desteğini almaktadır. Ekonomik istikrar, iş olanaklarının artması, vergi reformları ve ekonomik büyüme politikaları gibi faktörler, orta sınıfın partiyi desteklemesinde etkili olmuştur.

4.4.Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler: AK Parti, küçük ve orta ölçekli işletmelerin destekçisi konumundadır. Parti, girişimciliği teşvik eden politikalar, iş dünyasında bürokrasiyi azaltma çabaları ve rekabetçi bir iş ortamı yaratma çabalarıyla bu kesimin desteğini kazanmıştır.

4.5.Kırsal ve Mülteci Kökenli Seçmenler: AK Parti, kırsal bölgelerde ve mülteci kökenli seçmenler arasında da geniş bir destek görmektedir. Tarım politikaları, kırsal kalkınma projeleri ve mültecilere yönelik insani yardım çabaları bu destekçi kesimler arasında etkili olmuştur.

Ancak, AK Parti'nin destek aldığı kesimler homojen değildir ve partiye destek verenler arasında farklı motivasyonlar, beklentiler ve görüşler bulunmaktadır.

5.ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'NİN SEÇİM PERFORMANSI

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Türkiye'deki seçimlerde uzun bir süre boyunca güçlü bir performans sergilemiştir. Parti, 2002 yılında ilk kez katıldığı genel seçimlerde büyük bir zafer elde ederek tek başına iktidar olmuştur. AK Parti, 2002, 2007, 2011, 2015, 2018 ve 2023 yıllarında yapılan genel seçimlerde birinci parti olarak çıkmış ve parlamentoda çoğunluğu elde etmiştir.

Bu dönemde AK Parti'nin seçim performansı aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- 2002 Genel Seçimleri: AK Parti, ilk kez katıldığı seçimlerde %34,3 oy oranıyla 363 milletvekili kazanarak tek başına iktidar oldu.
- 2007 Genel Seçimleri: AK Parti, oylarını artırarak %46,7 oy oranıyla 341 milletvekili kazanarak tekrar iktidar oldu.
- 2011 Genel Seçimleri: AK Parti, %49,9 oy oranıyla 327 milletvekili kazanarak üçüncü kez iktidar oldu.
- 2015 Genel Seçimleri: AK Parti, %40,9 oy oranıyla 317 milletvekili kazandı ve yine tek başına iktidar oldu.

Ancak, sonraki seçimlerde AK Parti'nin oy oranı ve milletvekili sayısı düşüş gösterdi:

- 2018 Genel Seçimleri: AK Parti, %42,6 oy oranıyla 295 milletvekili kazandı ve iktidarını sürdürdü, ancak milletvekili sayısında azalma oldu.

- 2019 Yerel Seçimleri: AK Parti, yerel seçimlerde Türkiye genelinde bazı büyük şehirlerde kayıplar yaşadı ve İstanbul, Ankara, Adana ve Antalya gibi önemli belediyeleri kaybetti.
- 2023 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimleri: Ak Parti, %35,6 oy oranıyla 268 milletvekili kazandı ve milletvekili sayısında azalma olmasına rağmen Cumhurbaşkanlığı seçimleri ikinci turunda Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN %52,18 oy alarak iktidarını sürdürmeyi başarmıştır.

Sonuç olarak, AK Parti Türkiye'deki seçimlerde uzun bir süre boyunca başarılı bir performans sergilemiş, çoğunluğu elde etmiş ve tek başına iktidar olmuştur. Ancak son yıllarda oy oranında ve milletvekili sayısında azalma ve bazı yerel seçimlerde kayıplar yaşamıştır. Seçim performansı siyasi atmosfer, ekonomik koşullar ve toplumsal dinamikler gibi çeşitli faktörlerden etkilenebilmektedir.

6.ADALET VE KALKINMA PARTİSİ’NİN LİDERLİK YAPISI

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) liderlik yapısı, parti içindeki hiyerarşik düzenlemeleri ve liderlik rollerini içerir. AK Parti'nin liderlik yapısı aşağıdaki unsurları içermektedir:

6.1.Genel Başkan: AK Parti'nin kurucusu ve lideri, aynı zamanda genel başkanıdır. Genel başkan, parti politikalarını belirler, stratejik kararlar alır, parti içindeki yönetimi denetler ve partiye liderlik eder. Genel başkan, parti adına kamuoyu önünde temsil görevini üstlenir.

6.2.Merkez Karar ve Yönetim Kurulu (MKYK): AK Parti'nin en üst karar organı MKYK'dır. MKYK, genel başkanın başkanlığında toplanır ve parti politikalarını belirler, stratejik kararlar alır, seçimlerde aday belirleme sürecini yönetir ve parti içindeki önemli pozisyonları atama yetkisine sahiptir. MKYK üyeleri, genel başkanın atadığı parti yöneticileri ve seçimlerle belirlenen üyelere oluşur.

6.3.Merkez Disiplin Kurulu (MDK): AK Parti'nin disiplin sürecini yöneten ve parti içi kuralların uygulanmasından sorumlu olan organ MDK'dır. MDK üyeleri,

genel başkanın atadığı parti yöneticileri ve parti içindeki seçimlerle belirlenen üyelere oluşur. MDK, parti içindeki etik ihlalleri soruşturur ve gerektiğinde disiplin cezaları uygular.

6.4. İl Başkanları ve Teşkilatlar: AK Parti, Türkiye genelinde iller ve ilçeler düzeyinde teşkilatlara sahiptir. İl başkanları, ilçe başkanları ve teşkilat üyeleri, parti politikalarının uygulanması, seçim çalışmalarının yürütülmesi ve parti tabanı ile iletişimin sağlanması gibi görevleri yerine getirirler.

Bu liderlik yapısı AK Parti'nin merkezi düzeydeki karar alma süreçlerini ve parti yönetimini belirler. Ancak, belirtmek gerekir ki, AK Parti'nin liderlik yapısı zaman içinde değişebilir ve parti içindeki farklı aktörlerin etkisiyle şekillenebilir.

7. ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'NİN ÖRGÜT YAPISI

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin örgüt yapısı, parti içindeki hiyerarşik düzenlemeleri, alt birimlerini ve parti teşkilatlarını içerir. AK Parti'nin örgüt yapısı aşağıdaki unsurları içermektedir:

7.1. Genel Merkez: AK Parti'nin merkezi yönetim organıdır. Genel Merkez, parti politikalarının belirlendiği, stratejik kararların alındığı ve parti yönetiminin koordinasyonunun sağlandığı birimdir. Genel Merkez, genel başkanın liderliğinde faaliyet gösterir.

7.2. İl Teşkilatları: AK Parti, Türkiye genelinde iller düzeyinde teşkilatlara sahiptir. Her ilde, il başkanı ve il yönetim kurulu tarafından yönetilen bir il teşkilatı bulunur. İl teşkilatları, parti politikalarını uygular, yerel seçim çalışmalarını yürütür, parti üyeleri ile iletişimi sağlar ve parti organizasyonlarını düzenler.

7.3. İlçe Teşkilatları: AK Parti, iller içindeki ilçeler düzeyinde de teşkilatlara sahiptir. Her ilçede, ilçe başkanı ve ilçe yönetim kurulu tarafından yönetilen bir ilçe teşkilatı bulunur. İlçe teşkilatları, parti politikalarının uygulanması, seçim çalışmalarının yürütülmesi, partiye üye kaydı ve parti organizasyonlarının planlanması gibi görevleri yerine getirir.

7.4.Belde ve Köy Teşkilatları: AK Parti'nin beldeler ve köyler düzeyinde de teşkilatları bulunur. Bu teşkilatlar, belde başkanları veya köy temsilcileri tarafından yönetilir ve parti faaliyetlerini ilçe veya il düzeyine bağlı olarak sürdürür.

7.5.Kadın Kolları ve Gençlik Kolları: AK Parti, kadınlar ve gençler arasında örgütlenmiş kadın kolları ve gençlik kollarına sahiptir. Kadın Kolları ve Gençlik Kolları, kendi iç yapılarına sahip olan örgütlenmelerdir. Bu kollar, parti politikalarının kadınlar ve gençler arasında daha etkin şekilde yürütülmesi, üye kaydı, toplumsal etkinlikler ve projeler gibi görevleri yerine getirir.

AK Parti'nin örgüt yapısı, parti politikalarının etkin şekilde uygulanmasını sağlamak, yerel düzeyde çalışmalarını koordine etmek ve parti tabanı ile iletişimi güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. Ancak, belirtmek gerekir ki, parti örgüt yapısı zaman içinde değişebilir ve parti ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenebilir.